

Голові спеціалізованої вченої ради з
розгляду та захисту дисертації на
здобуття ступеня доктора філософії,
доктору історичних наук,
професору, професору кафедри
державного управління
і місцевого самоврядування
Навчально-наукового інституту
державного управління
Національного технічного університету
«Дніпровська політехніка»
Євгенію Івановичу Бородину

ВІДГУК

офіційного опонента Шевченка Сергія Олексійовича,

доктора наук з державного управління, професора,
Заслуженого працівника освіти України,
професора кафедри адміністративно-правових дисциплін
та публічного управління

Дніпровського державного університету внутрішніх справ

на дисертаційну роботу Туза Сергія Станіславовича на тему

**«Розвиток публічного управління у сфері медичної підтримки Сил
безпеки і оборони України», подану на здобуття ступеня доктора
філософії в галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування»
за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування»**

Відгук підготовлено на основі вивчення тексту дисертації, наукових публікацій здобувача, в яких опубліковано результати дисертаційного дослідження, документів із підтвердженням впровадження результатів дослідження у практику діяльності органів публічного управління.

1. Обґрунтування актуальності теми дисертації, її зв'язок із науковими програмами, темами

Тема дисертаційного дослідження «Розвиток публічного управління у сфері медичної підтримки Сил безпеки і оборони України» є своєчасною, суспільно значущою та повністю відповідає сучасним викликам, що постали перед системою державного управління України в умовах широкомасштабної збройної агресії російської федерації, тривалого правового режиму воєнного стану та стратегічного курсу держави на європейську і євроатлантичну інтеграцію.

Повномасштабна війна докорінно змінила вимоги до функціонування сектору безпеки і оборони, актуалізувавши необхідність створення ефективної, інтегрованої та стійкої системи медичної підтримки військовослужбовців і представників інших складових Сил безпеки і оборони України. Практика останніх років переконливо засвідчила, що саме якість організації медичного забезпечення, швидкість евакуації поранених, доступність спеціалізованої медичної допомоги, належне ресурсне забезпечення, цифровізація управлінських процесів та ефективна міжвідомча координація безпосередньо впливають не лише на рівень збереження життя і здоров'я особового складу, а й на обороноздатність держави загалом.

Особливої актуальності дослідження набуває у зв'язку з трансформацією системи публічного управління у відповідності до стандартів Європейського Союзу та НАТО. Сучасна модель медичної підтримки має базуватися на принципах сумісності, інтегрованості, ризик-орієнтованого управління, безперервності медичного забезпечення, доказовості управлінських рішень та широкого використання цифрових технологій. Реалізація цих підходів потребує переосмислення ролі держави у формуванні та реалізації політики у сфері військової медицини, удосконалення інституційних механізмів взаємодії між Міністерством оборони України, Міністерством охорони здоров'я України, іншими центральними органами виконавчої влади, військово-медичними закладами, органами місцевого самоврядування, добровольчим сектором та міжнародними партнерами.

Актуальність дослідження підтверджується його виконанням у межах тем науково-дослідних робіт «Забезпечення стійкості, ревіталізації та розвитку територій і громад в Україні» (номер державної реєстрації 0122U002375, 2022–2024), «Цифрова трансформація публічного управління» (номер державної реєстрації 0122U002236, 2022–2024), що виконуються на кафедрі державного управління і місцевого самоврядування Національного технічного університету «Дніпровська політехніка», у яких автор брав участь як молодший науковий співробітник, виконавець.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків

і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність і новизна

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, забезпечена майстерним використанням автором інтегрованого комплексу методів, принципів, підходів як загальнонаукових, так і спеціальних, що дозволило досягти поставленої мети, реалізації завдань дослідження, всебічно розглянути проблеми і окреслити

шляхи удосконалення публічного управління у сфері медичної підтримки Сил безпеки і оборони України.

Обґрунтованість положень, сформульованих у дисертації, підтверджується ґрунтовним аналізом наявних літературних джерел (271 найменування) з проблематики публічного управління, охорони здоров'я, національної безпеки та військової медицини. Крім того, достовірність одержаних результатів також підтверджена критичним аналізом та узагальненням великої кількості праць вітчизняних та зарубіжних вчених.

Достовірність отриманих наукових положень, висновків і рекомендацій підтверджується: публікацією чотирьох статей в провідних фахових виданнях України; статті в медичному фаховому виданні, апробацією отриманих наукових результатів на науково-практичних конференціях, круглих столах (дисертант взяв участь у 4 заходах); впровадженням отриманих результатів у практичній діяльності Олександрійської міської ради (Довідка про впровадження від 02.04.2026 № 16/12/01/1); Громадської організації «Центр медико-психологічної реабілітації «Ком-пас»» (довідка про впровадження від 06.04.2026 № 01-06); Комунального некомерційного підприємства «Обласний клінічний госпіталь ветеранів війни Кіровоградської обласної ради» (довідка про впровадження від 06.04.2026 № 01-06); Управління охорони здоров'я Кропивницької міської ради (довідка про впровадження від 08.04.2026 № 552/27); Національного технічного університету «Дніпровська політехніка» – у процесі підготовки та підвищення кваліфікації державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування (удосконалення та актуалізація змісту робочих програм з освітніх компонентів спеціальностей 231 Соціальна та молодіжна робота першого (бакалаврського) рівня вищої освіти та 281 Публічне управління та адміністрування (ОП «Публічне управління та адміністрування» для другого (магістерського) рівня вищої освіти) (довідка про впровадження від 06.04.2026 № 12-22/09-ІДУ).

Логіка викладення матеріалу корелюється з предметом і обраними методами дослідження, що дозволило здобувачу сформулювати підґрунтя з наукових підходів і концепцій, які лягли в основу його наукових розвідок. Для дисертації характерна системність та ясність викладення матеріалу, вміння виділити суттєві моменти, чітка їх аргументація. Висновки дисертаційної роботи цілком обґрунтовані й коректні.

Зазначене дозволяє констатувати, що отримані С.С. Тузом в ході роботи над дисертацією наукові результати є всебічно обґрунтованими та достовірними, а також такими, що мають наукову новизну, зокрема:

уперше:

- обґрунтовано концептуальний підхід до розвитку публічного управління в сфері медичної підтримки Сил безпеки і оборони України в умовах війни; розроблено та формалізовано математичну модель оцінювання ефективності системи медичної евакуації на основі диференційованої системи вагових коефіцієнтів (K_1-K_{15}), яка інтегрує медичні, оперативно-тактичні, логістичні та технологічні чинники впливу в єдиний прогностичний комплекс з обчисленням інтегральних показників догоспітальної ($K_{\text{догосп}}$) та госпітальної ($K_{\text{госп}}$) медичної евакуації, і на її основі створено програмний прогностичний модуль «МЕДЕВАК-ПРО» для інтеграції в державну систему ситуаційної обізнаності «Дельта»;

удосконалено:

- інформаційно-аналітичне забезпечення прийняття управлінських рішень у сфері медичної підтримки Сил безпеки і оборони шляхом розроблення технічного завдання та створення інформаційно-аналітичної системи автоматизованого збору, очищення та візуалізації знеособлених даних медичної евакуації «МААС 001» на основі методів геопросторового аналізу первинних медичних карток (форма № 001/о);

- організаційно-управлінський підхід до реалізації регіональних програм медико-соціальної підтримки військовослужбовців і ветеранів війни на основі порівняльного аналізу практик Кіровоградської, Івано-Франківської та Дніпропетровської областей;

набули подальшого розвитку:

- наукове обґрунтування економічної доцільності управлінських рішень у сфері медичної підтримки сил оборони на основі адаптації міжнародних методологій оцінювання (Value of Statistical Life, показник DALY) до умов вітчизняного оборонного сектору;

- понятійно-категоріальне та класифікаційне забезпечення механізмів публічного управління медичною підтримкою сил безпеки і оборони шляхом систематизації відповідності вітчизняної рівневої системи медичної допомоги (Role 1–4) стандартам НАТО та класифікації цифрових інструментів (ІКС МІС ЗСУ, електронна первинна медична картка, цифровізація військово-лікарської комісії) як складових організаційно-управлінського механізму;

- теоретичне обґрунтування моделі інтеграції військової та цивільної систем охорони здоров'я в єдиний медичний простір в умовах воєнного стану, включно з рівневою структурою медичної евакуації (Forward AE, Theater MEDEVAC, STRATEVAC) та механізмом розподілу повноважень між центральними і регіональними органами публічного управління.

3. Оцінка змісту роботи та повноти викладу результатів дисертації в опублікованих працях

Загальний обсяг дисертації становить 280 сторінок, із них 192 сторінки основного тексту. Робота містить 8 рисунків, 7 таблиць, 7 додатків. Список використаних джерел містить 271 найменування, з них 102 – іноземною мовою.

Аналіз змісту дисертаційного дослідження С.С. Туза дає підстави стверджувати про оригінальність в частині формулювання мети, об'єкта, предмета, завдань, положень новизни, висновків до розділів, загальних висновків. Зміст анотації відтворює інформацію про методологію дослідження, способи аргументації положень, основні ідеї тексту дисертації, що викладені стисло. Анотація не містить інформації, яка була б відсутньою в дисертації.

У першому розділі «Теоретико-методологічні засади дослідження публічного управління у сфері медичної підтримки Сил безпеки та оборони України» здійснено теоретико-методологічне узагальнення наукового дискурсу щодо ролі медичного забезпечення в системі національної безпеки, простежено еволюцію уявлень про здоров'я в західній і східній традиціях та обґрунтовано потребу переорієнтації охорони здоров'я від реактивного до превентивного підходу. Історико-генетичний аналіз впливу якості медичного забезпечення на ефективність бойових дій установив пряму залежність між рівнем організації медичної підтримки та боєздатністю особового складу, що підтверджує актуальність системного публічно-управлінського підходу до модернізації цієї сфери в умовах збройної агресії проти України.

У розділі 2 «Медична підтримка Збройних сил та інших складових Сил безпеки і Сил оборони: сучасний стан та виклики» проаналізовано стан організаційно-функціональної структури військово-медичної системи України, побудованої на багаторівневій моделі медичної допомоги – від тактичної догоспітальної до госпітальної – з розподілом повноважень між Командуванням Медичних Сил, МОЗ, Національною службою здоров'я та військово-лікарською комісією. Визначено, що ключовим управлінським інструментом стало впровадження алгоритму «прицільної медичної евакуації», а домінуючим засобом евакуації залишається залізничний транспорт (55,4% перевезень), що свідчить про потребу диверсифікації логістики, зокрема розвитку аеромедичної складової.

Установлено, що цифровізація є визначальним вектором модернізації публічного управління медичною підтримкою: функціонування ІКС МІС ЗСУ з підсистемами MedEvac та електронною первинною медичною карткою (еПМК) забезпечило централізований збір і безперервний супровід медичної

інформації на всіх етапах допомоги. Водночас управлінський ефект цифровізації стримується недостатньою інтеграцією ІКС МІС ЗСУ з національною системою eHealth, що актуалізує потребу формування єдиного цифрового медичного простору сектору безпеки й оборони.

На основі порівняльного аналізу регіональних програм медико-соціальної підтримки військовослужбовців і ветеранів (на прикладі Кіровоградської, Івано-Франківської та Дніпропетровської областей) виявлено відмінності в механізмах фінансування, координації та застосуванні інструментів моніторингу. Встановлено, що найвищу результативність демонструє модель комплексного медико-психологічного хабу, яка інтегрує медичну, психологічну та соціальну складові на рівні громади, що обґрунтовує доцільність єдиної стратегії «Евакуація – Реабілітація – Реінтеграція» та національного реєстру регіональних програм.

Розділ 3 «Шляхи упровадження доктринального підходу організації воєнно-медичної системи в Україні» присвячений аналізу системи медичної підтримки (медичного забезпечення) Збройних Сил країн-членів НАТО, розгляду інституційної взаємодії та цифрових інструментів медичної евакуації як складової медичної підтримки, розробленню практичних рекомендацій щодо оптимізації публічного управління системою медичної евакуації.

Обґрунтовано економічну доцільність управлінських рішень у сфері медичної підтримки сил оборони на основі адаптації міжнародних методологій оцінювання – концепції «вартості врятованого життя» (VSL) та показника DALY. Доведено, що інвестиції в оптимізацію аеромедичної евакуації є економічно обґрунтованими, оскільки скорочення тривалості лікування зменшує довгострокові видатки держави на соціальний супровід, компенсуючи витрати на утримання авіаційної складової евакуації.

За результатами дослідження сформульовано практичні рекомендації: завершення інтеграції ІКС МІС ЗСУ з eHealth; впровадження модуля «МЕДЕВАК-ПРО» до системи «Дельта»; масштабування системи «МААС 001»; уніфікація регіональних програм підтримки ветеранів на основі моделі комплексного хабу; законодавче закріплення окремої медичної послуги для військовослужбовців у межах Програми медичних гарантій. Результати мають прикладне значення для органів публічного управління у сфері оборони й охорони здоров'я.

Виклад матеріалу подається обґрунтовано, розділи дисертації пов'язані між собою, висновки і пропозиції впливають зі змісту, мети та завдань дисертації. Авторські положення і наукові розробки, пропозиції та рекомендації, наведені в роботі деталізовані дисертантом. Робота написана

державною мовою із дотриманням наукового стилю та використанням у дослідженні спеціальної термінології.

Таким чином, тема дослідження, його мета, предмет і об'єкт, перелік поставлених та вирішених завдань, положення наукової новизни, запропоновані автором загальні висновки відповідають чинним нормативним вимогам до наукових робіт такого рівня, а саме до встановлених Вимог до оформлення дисертації, затвердженим Наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40 (із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки № 759 від 31 травня 2019 року).

Результати дослідження належним чином представлені в опублікованих працях.

4. Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності.

За результатами аналізу дисертаційної роботи та публікацій автора порушення академічної доброчесності не виявлено.

5. Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації.

Дисертаційне дослідження С.С. Туза, як і будь-яка наукова робота, має низку дискусійних питань і положень, що потребують більш детального опрацювання, проте, в цілому не знижують наукової цінності дослідження та не впливають на загальну позитивну оцінку виконаної роботи.

1. У дисертації достатньо повно розкрито понятійний апарат дослідження, однак потребувало більш ґрунтовного обґрунтування авторське визначення категорії «публічне управління у сфері медичної підтримки Сил безпеки і оборони України» із чітким відмежуванням від понять «медичне забезпечення», «військово-медичне забезпечення» та «управління охороною здоров'я».

2. У роботі досліджено міжнародний досвід держав-членів НАТО, проте аналіз міг бути доповнений практиками держав, які не входять до Альянсу, але мають значний досвід ведення сучасних воєн (Ізраїль, Південна Корея), що дозволило б розширити порівняльну базу дослідження.

3. Під час розроблення програмного модуля «МЕДЕВАК-ПРО» доцільно було б докладніше висвітлити результати його апробації, зокрема навести кількісні показники ефективності функціонування системи та результати порівняння з існуючими алгоритмами прийняття управлінських рішень.

4. У роботі значну увагу приділено цифровізації медичної підтримки, однак питання кібербезпеки, захисту медичної інформації та стійкості цифрових систем в умовах кібератак висвітлено недостатньо.

5. Автор переконливо обґрунтовує інтеграцію військової та цивільної систем охорони здоров'я, проте механізми управління міжвідомчою взаємодією на рівні територіальних громад потребували б більшої деталізації.

Разом із тим, зазначені зауваження мають дискусійний характер та не знижують наукової цінності дисертаційного дослідження. Загальна оцінка роботи є позитивною.

7. Загальний висновок та оцінка дисертації

Вивчення тексту роботи і публікацій автора надають підстави для висновку, що дисертаційна робота Сергія Станіславовича Туза на тему «Розвиток публічного управління у сфері медичної підтримки Сил безпеки і оборони України», є самостійним, завершеним науковим дослідженням.

За своєю актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованості, наукової та практичної цінності здобутих результатів дисертація Сергія Станіславовича Туза відповідає галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування» та спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування», вимогам нової редакції Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 19 травня 2023 року № 502 «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України з питань підготовки та атестації здобувачів наукових ступенів» (зі змінами) та вимогам Постанови Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (зі змінами).

Офіційний опонент

професор кафедри адміністративно-правових дисциплін
та публічного управління

Дніпровського державного університету внутрішніх справ,
доктор наук з державного управління, професор,
Заслужений працівник освіти України

Сергій ШЕВЧЕНКО